

процессе перевода описаний внешности и характера персонажей пьес Т.Уильямса, позволили сделать следующие выводы. Среди грамматических замен переводчики наиболее часто прибегают к замене частей речи, причем в основном это – замена прилагательного существительным. Полагаем, что частое использование замен именно этих частей речи обусловлено спецификой исследуемого материала: создание портретов персонажей драматургических произведений предполагает описание особенностей внешности, элементов одежды, акустических особенностей речи, которое невозможно без частого употребления прилагательных. Поэтому чаще всего именно прилагательные подвергаются замене при переводе. Что касается лексико-грамматических трансформаций, то они, в основном, сводятся к приему экспликации единиц ИЯ, который обусловлен различными экстралингвистическими знаниями англоязычных и русскоязычных реципиентов.

Литература

Комиссаров В.Н. Слово о переводе (очерк лингвистического учения о переводе) / В.Н. Комиссаров. – М.: Международные отношения, 1973. – 165 с.

УДК: 811.111'25'42

ЗАПОЛЬСЬКИХ С.П., КУДРЯВЦЕВ О. В.
(Запорізький національний університет)

ВІДТВОРЕННЯ ПОЕЗІЙ АМЕРИКАНСЬКОГО МОДЕРНІЗМУ РОСІЙСЬКОЮ ТА УКРАЇНСЬКОЮ МОВАМИ

У статті досліджуються вірші американського модернізму, а також їх російсько- та українськомовні переклади. На основі типології поезії Езри Паунда нами була розроблена низка перекладацьких рекомендацій для таких віршів.

Ключові слова: поетичний переклад, поезія модернізму, перекладацькі рекомендації.

Кудрявцев А.В. Перевод стихотворений американского модернизма на русский и украинский языки. В статье исследуются стихотворения американского модернизма, а также их переводы на русский и украинский языки. На основе типологии поэзии Эзры Паунда нами был разработан ряд переводческих рекомендаций для таких стихотворений.

Ключевые слова: поэтический перевод, поэзия модернизма, переводческие рекомендации.

Kudryavtsev O.V. Translation of American modernist poetry into Russian and Ukrainian languages. This article deals with American modernist poems and their translations into Russian and Ukrainian languages. Based on poetic typology of Ezra Pound we have developed a number of translation recommendations for such poems.

Key words: poetry translation, modernist poetry, translation recommendations.

Поетичний переклад – явище унікальне. Це не тільки кропітке ремесло, а ще й самостійний вид мистецтва. Перекладач не тільки передає зміст та колорит іншомовного вірша, але й створює нову самобутню поезію. Авжеж, вирішальним фактором при цьому виступає поетичний талент перекладача та його індивідуальність, особистий почерк. З естетичної точки зору можна легко судити про цінність та красу перекладеного вірша, як окремого витвору мистецтва. Але, якщо аналізувати його, як саме результат поетичного перекладу, то вже не можна виявляти і оцінювати перекладацьку адекватність цього вірша без особливої “ремісницької” методологічної бази, без сталої системи перекладацьких категорій та домінант.

На даному етапі існує декілька перекладацьких шкіл зі своїми власними основоположними принципами щодо відтворення оригінального твору. Але, рано чи пізно будь-який перекладач стикається з проблемою вибору між тим чи іншим елементом вірша, яким йому буде потрібно пожертвувати задля збереження та передачі більш важливих компонентів. В такі моменти перекладач інтуїтивно робить свій вибір, ґрунтуючись на своєму власному досвіді та творчому баченні першотвору. Якісною підмогою при цьому були б систематизовані рекомендації, які полегшили би прийняття вибору і допомогли б осмислити об’єктивну сутність оригіналу.

Метою роботи є створення саме таких перекладацьких рекомендацій щодо відтворення поезій західного модернізму, складання чітких конструктивних порад, які стали б у пригоді як самодіяльному митцю, так і досвідченому спеціалісту. Модерна поезія є дуже специфічною та неоднозначною – в своїй творчості модерністи порушили всі літературні канони своїх попередників. Ця поезія зазвичай є експериментуванням, як із формою, так і зі змістом, художніми тропами, мелодикою. Все це ще більше розширює спектр труднощів, що виникають при перекладі, і тому вимагає ретельнішого та більш поглибленого вивчення. За основу нашого дослідження ми взяли класифікацію поезії, запропоновану Езрою Паундом – видатним поетом і теоретиком модернізму. Адже хто може надати кращий погляд на інтерпретацію та відтворення першотвору, ніж сам автор?

Відповідно до мети, перед нами постали такі **завдання**:

1. Розглянути проблеми поетичного перекладу в концепціях класиків перекладознавства.
2. Представити погляди науковців щодо опису специфіки поезії модернізму.
3. Проаналізувати концепцію поетичного перекладу Езри Паунда, виділити основні критерії адекватності перекладу.
4. Класифікувати модерні поезії за трьома категоріями *логопоєї*, *фанопоєї* та *мелопоєї*, запропонованими Езрою Паундом, проаналізувати російсько- та українськомовні переклади віршів і виявити в них рівень перекладацької адекватності.
5. Базуючись на вдалих перекладацьких прийомах, виділених в результаті аналізу, скласти низку рекомендацій щодо перекладу модерних поезій, окремо для кожної категорії.

Об'єктом дослідження є переклади американських модерних поезій, виконані російською та українською мовами.

Предметом дослідження є способи і засоби відтворення даних поезій.

Матеріалом дослідження послуговували вірші Т.С. Еліота, М. Мур та У. Одена у перекладах В. Топорова, М. Карп, О. Брюс, Н. Лебедєвої, О. Глебовської, С. Степанова, О. Дзондзи, І. Колмакова та О. Ларіна.

Творчий спадок відомого американського поета-модерніста Езри Паунда, окрім виключної художньої цінності, являє предмет особливого інтересу в галузі теорії перекладу. Бувши неперевершеним спеціалістом з романських мов, поліглотом, Е.Паунд уже на зорі свого творчого життя розпочинає обширну і багатогранну перекладацьку роботу.

У своїй праці "How To Read" (1929) Езра Паунд виділяє наступні типи поезії:

1. *Мелопоєя* – поезія, в якій слова поверх свого звичного значення заряджені певними музичними якостями, які, в свою чергу, можуть змінювати стале використання цього значення.
2. *Фанопоєя* – є створенням образів для їх сприйняття візуальною уявою.
3. *Логопоєя* – "танок інтелекту серед слів". Мається на увазі те, що до уваги береться не тільки пряме значення слів, а ще й особливі принципи, звички їх використання, контекст, у якому ми очікуємо побачити слово, його звичні супровідні обставини, або іронічна забарвленість.

Паунд також наголошує на принципах перекладу цих трьох категорій:

- *Мелопоєя* може бути оцінена іноземцем з чутливим сприйняттям, навіть якщо мова вірша буде йому невідома. Перекласти її іншою мовою здається практично неможливим, хіба що випадково, по пів-рядка за раз.
- *Фанопоєя*, з іншого боку, може бути перекладена без жодних перекладацьких втрат. Якщо вірш є досить гарним, перекладач просто не зможе зруйнувати його, хіба що нехтуючи усіма добре відомими зформульованими правилами.
- *Логопоєя* не перекладається; але думку, яку вона виражає можна передати через перифраз. Іншими словами, вона не перекладається "локально", але, визначивши авторську думку, можна, або не можна перекласти її дериватом чи еквівалентом [Pound, Ezra Loomis. *Literary Essays of Ezra Pound*. Ed. with an Introd. by T.S. Eliot L., 1968].

У своїй статті "A Retrospect" Езра Паунд також чітко окреслює домінанти модернізму, котрі є релевантними як для розуміння, так і для безпосереднього практичного застосування – творчості. Лаконічно, чітко, по пунктах Паунд окреслює первинну інтерпретацію модернізму саме модерністами:

- 1) Ставлення автора до "предмету" є прямим, незалежно від того, суб'єктивне воно, чи об'єктивне.
- 2) Не повинне бути задіяним жодне слово, яке не привносить свій вклад в оповідання.
- 3) Стосовно ритму: він скоріше має структуру музичної фрази, аніж метрономічну послідовність.
- 4) Інтелектуальне та емоційне поєднуються в комплекс, який сприймається через "Образ" (під "Образом" Паунд розуміє унікальне, автентичне враження поета, настільки шире й прозоре, що може реалізуватися для читача, як одкровення, може стати безсуперечним поетичним шедевром) [Pound, Ezra Loomis. *Literary Essays of Ezra Pound*. Ed. with an Introd. by T.S. Eliot L., 1968].

Таким чином, базуючись на ствердженнях і висновках Паунда, ми вважаємо за доцільне виділяти такі основні критерії адекватності перекладу при компаративному аналізі:

- уникання забарвленості, яка б суперечила оригіналу;
- економія слів, як одиниць тексту;
- збереження ритмічної структури оригіналу, а не відтворення загального віршового розміру;

- збереження “Образу” в перекладі.

Розподіливши поезії американського модернізму за трьома категоріями *мелопоеї*, *фанопоеї* і *логопоеї*, запропованими Езрою Паундом, і проаналізувавши їх та їхні переклади ми розробили низку рекомендацій щодо перекладу кожної з них:

1. Категорія *мелопоея*
 - пріоритетним є відтворення ритмометричної структури вірша, збереження рими;
 - перекладач має проводити ретельний підбір еквівалентів в мові перекладу, заряджених такими музичними якостями, що є представлені в одиницях оригінального тексту;
 - особлива увага має бути приділена відтворенню алітерації, асонансу, анафори, та інших стилістичних фігур, фонетичні якості котрих мають вплив на сприйняття віршу читачем;
 - за необхідністю вибору при опущенні семантика слова може бути пожертвована задля збереження його музичних якостей; те ж саме стосується й цілої фрази, рядку або строфи.
2. Категорія *фанопоея*
 - ставлення до будь-якого предмету, як елементу вірша, має бути прямим, деперсоналізованим, об’єктивним;
 - головною задачею при перекладі *фанопоеї* є відтворення образу, атмосфери вірша; при цьому мають бути враховані як інтелектуальні, так і емоційні фактори сприйняття;
 - особлива увага має бути приділена відображенню авторських поетичних троп та фігур: епітетів, метафор, метонімії, тощо;
 - при вільному перекладі перекладач має уникати створення свого власного забарвлення того чи іншого елемента тексту, тим паче якщо це забарвлення суперечить першотвору.
3. Категорія *логопоея*
 - найефективнішим при перекладі *логопоеї* є буквالیстичний підхід;
 - перед початком перекладу перекладач має чітко виділити авторську думку, отримати однозначне розуміння поетичного висловлювання оригіналу;
 - по можливості слід відтворити гру слів оригіналу, яка розділяє можливе трактування твору на дві смислові площини;
 - беручи до уваги те, що більшість представників логопоеї є верлібрами, відтворення ритмічної сітки, так само як і рими, може бути пожертвоване задля передачі авторської думки.

Але навіть за наявності перекладацьких рекомендацій, не слід забувати, що вирішальну роль у перекладі будь-якого типу вірша грають індивідуальні особливості перекладу кожного перекладача. Поетичний переклад, в першу чергу, є творчістю, актом мистецтва, тому власні перекладацькі ідеї, вдалі знахідки зрештою вирішують долю оригінального творіння.

Література

Pound, Ezra Loomis. Literary Essays of Ezra Pound / E. L. Pound, T.S. Eliot. – London: Faber and Faber, 1974. – 495 p.

УДК: 81 (= 111.= 161.2)’25’271

ІВАНИЦЬКА М.Л.

(Київський національний університет імені Тараса Шевченка)

КУЛЬТУРНИЙ ТРАНСФЕР ТА “ЧУЖЕ” ЯК ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ

У статті розглядається проблема рецепції та відтворення “чужого” у процесі художнього перекладу. Під “чужим” розуміється чуже для цільового реципієнта культурне буття оригіналу. Висвітлюються перекладацькі стратегії поводження із “чужим” як засіб культурного трансферу.

Ключові слова: “чуже”, стратегії перекладу, культурний трансфер.

Иваницкая М.Л. Культурный трансфер и “чужое” как проблема перевода. В статье рассматривается проблема рецепции и воспроизведения “чужого” в процессе художественного перевода. Под “чужим” понимается чуждое целевому реципиенту культурное бытие оригинала. Освещаются стратегии поведения переводчика с “чужим” как средство культурного трансфера.

Ключевые слова: “чужое”, стратегии перевода, культурный трансфер.